

СЕКЦІЯ 3. Розвиток сучасних ЗВО України та світу. Культурні та освітянські традиції

Покровська І. Л.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Салахатдінова Е. Ш.

Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ОСВІТИ В ТУРЕЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Останнім часом Турецька Республіка здійснює широкомасштабні реформи в системі освіти, виступаючи активним партнером європейських держав, залучених до активної трансформації освітнього простору в світі. Реформування національної системи в Турецькій Республіці характеризується пошуком оптимальної відповідності між сформованими традиціями й новими ідеями.

«Закон про стандартизацію освіти» від 3 березня 1924 року вважається одним із ключових революційних кроків республіки, скерованих на «модернізацію» культурного життя у Туреччині. За допомогою даного закону просвіти освіти у країні надали статус національної, а школи та релігійні заклади (медресе), діючі під контролем Шейх уль-Ісляма Османської держави, були скасовані.

Після прийняття закону про стандартизацію освіти один за іншим пішли нові закони, які внесли світські, сучасні та наукові реформи. З прийняттям закону «Про організацію системи освіти» від 2 березня 1926 року були закладені основи сучасної системи освіти у Туреччині – тепер початкова, середня та вища освіта стали засновані на єдиних принципах, а усі учбові заклади повинні мати дозвіл від держави, яка визначає предмети та методику викладання у школах. Із шкільної програми викреслили такі предмети як тафсір, історія тафсіра, хадіс, історія хадіса та історія науки

калам; класи стали змішаними, а початкова освіта у країні – безплатною та обов'язковою. У період з 1925 по 1935 роки було видано багато законів: країна перейшла з ісламського календаря на григоріанський; часи доби почали складатись по годиннику, а не по часу намазів, як раніше; цифри змінені з традиційних арабських на європеїзовані; міри ваги, довжини, а також робочі та вихідні дні були приведені у відповідність з європейськими. Другу половину суботи та неділю об'явили вихідними замість п'ятниці. У цей час друга стаття конституції Турецької Республіки проголошувала про те, що «релігія Турецької держави – Іслам», але 10 квітня 1928 року дана стаття була скасована, а згодом за цим була прийнята латиниця замість арабського алфавіту – і усю країну вмило опинилась неграмотною.

«Основний закон про народну освіту Туреччини» проголошує: «Мета системи – виховати кожного представника турецького народу як громадянина, який знайомий зі своїми обов'язками та відповідальністю, а також який перетворює їх у свої особисті вчинки та цінності перед Турецькою Республікою – демократичною, світською, правовою, соціальною державою, що прив'язана до принципів та революційних реформ Ататюрка» (стаття №2); «Система освіти працює над реалізацією та збереженням сильного, вільного та демократичного громадського порядку» (стаття №11); «Світська система є основою у народній освіті Туреччини» (стаття №13); «Освіта – наукова» (стаття №13).

Після революції алфавіту (переходу на латиницю) з 10,5 мільйонів населення, яке за віком старше 5 років, лише 1 мільйон умів читати та писати.

З 1935 по 1965 роки середній приріст писемного населення склав 0,8%, що було досить низьким показником. У 1960 році кількість населення старше 6 років становило 22,5 мільйони, з яких 9 мільйонів (40%) вміло читати та писати, а 13 мільйонів (60%) було неграмотним. У 1962 році був запроваджений новий план розвитку, за результатами якого

кількість писемного населення почала збільшуватися: якщо в 1972 році лише 14 мільйонів вміло читати та писати, то в 1977 році цей показник виріс до 18 мільйонів. Нерівномірно зростала кількість грамотних людей у містах і селах. У 1960 році більшість населення (75%) складало сільське населення, проте пропорційно кількість учнів початкової школи не зростала.

На цей момент обов'язковим було 7-ми річне навчання для дітей 7-14 років.

Згідно з законом №21739 від 14 червня 1973 року у Турецькій Республіці було введено обов'язкову загальну восьмирічну освіту. Вона мала два ступені: перший – п'ятирічне навчання, другий – трирічне. Випускники першого ступеня отримували свідоцтво про закінчення початкової освіти (початкову освіту здобували в міських початкових школах, у яких навчальний рік мав тривати не менше ніж 200 днів; у сільських школах, у яких навчальний рік мав тривати не менше ніж 170 днів, у програмі сільських шкіл переважно були предмети пов'язані із сільськогосподарським циклом робіт; регіональні школи-інтернати, у яких навчалися діти з різних сіл. Випускники шкіл, які провчилися вісім років, отримували свідоцтво про освіту.

З 1982 року урядом структуровано теологічне навчання, яке стало складовою частиною єдиної державної системи освіти, а релігійні дисципліни отримали обов'язковий статус.

З 1991 році у середніх школах Турецької Республіки запроваджено кредитно-модульну систему навчання.

Турецька національна освітня система, яка була створена відповідно до реформ Ататюрка, працює за такими документами:

1. Законодавча база про освіту та навчання (Конституція Турецької Республіки, Основний закон Національної Освіти за №1739, Закон уніфікованої освіти (№430), Закон про організаційну структуру закладів вищої освіти за №2809, Закон про вивчення іноземних мов за №2923,

Закон про дуальну освіту у вищих навчальних закладах (доповнення до Закону №2547) та Закон для восьмирічної обов'язкової та неперервної освіти за №4306).

2. Плани розвитку (готуються кожні 5 років, визначають потреби трудових ресурсів для країни, фінансування формальної та неформальної освіти для покращання якості освіти тощо за загальної координації дій Державною організацією планування).

3. Державні програми (визначаються та впроваджуються в межах політики та стратегії національної освіти, Конституції Турецької Республіки, Законів, які регулюють процеси освіти та навчання, а також П'ятирічних планів розвитку).

4. Рекомендації Національних освітніх рад (найвищі консультативні та директивні органи Міністерства освіти, офіційно створені у 1933 році та затверджені Законом за №2287 з метою вдосконалення системи освіти та покращення її якості).

Турецька система освіти суттєво не відрізняється від системи освіти будь-якої країни Європейського союзу і складається з мережі державних, приватних та теологічних навчальних закладів.

11 квітня 2012 року президент Турецької Республіки Абдуллах Гюль поставив свій підпис під законом про освіту, який отримав назву закон "4+4+4". Закон про освіту за моделлю "4+4+4" передбачає обов'язкову 12-річну освіту. Відповідно до закону, були сформовані основи 4-ти річної початкової освіти, визначені школи та ліцеї обов'язкової середньої освіти, які надаватимуть можливість вибору освітніх програм. За цим законом у середніх школах і ліцеях вивчення Корану та історії життя пророків викладаються за вибором.

У Туреччині не досить розгалуженою є система підготовки до школи, дитячі садки є переважно приватними установами, хоча деякі з них мають зв'язок із державними школами. В основному дитячі садки

сконцентровані у великих містах, відповідаючи потребам, що виникають зі зростанням кількості матерів, які працюють.

Початкова освіта є обов'язковою для дітей, які досягли 6 років. У цю систему входять такі типи шкіл: державні, приватні, регіональні та спеціальні. Школярі, які не досягли встановленого стандарту знань, наприкінці року зобов'язані повторити курс навчального року. За цієї системи дитина може залишатися в початковій школі до 14-річного віку. За умови успішного навчання після закінчення загальнонаціональної базової початкової школи видається диплом (İlköğretim diploması).

У навчальні плани початкової школи включені елементарні знання з турецької мови, історії, основ фізичної та економічної географії, природознавства, арифметики, метричної системи мір; у міських школах викладаються також фізкультура і співи.

Навчання в середніх школах безкоштовне, фінансується державою; складається з загальноосвітніх предметів (турецька мова та література, історія, географія, математика, фізика, хімія, зоологія, ботаніка), військової підготовки – для юнаків; домоводства, крою та шиття – для дівчат; велика увага надається вивченню іноземних мов.

На підставі свідоцтва про освіту здійснюється прийом у ліцеї, навчання в якому триває 4 роки. У ліцеях існує диференціація на гуманітарний і природно-математичний напрями:

– загальноосвітні ліцеї: Анатолійський загальноосвітній ліцей (викладання в них здійснюється іноземною мовою: англійською, французькою або німецькою), Анатолійський релігійний ліцей (İmam Hatip), Анатолійський ліцей культури і мистецтв, спортивний ліцей і науковий ліцей (надають великої уваги вивченню природничих наук);

– професійні ліцеї: Анатолійський професійний ліцей, Анатолійський технічний ліцей;

– ліцеї соціальних наук.

Програма навчання в ліцеї практично не відрізняється від програми освіти в інших європейських країнах. Поряд із загальноосвітніми предметами в турецьких школах вивчають такі дисципліни, як релігієзнавство, військова справа та історія турецької революції. Більш поглиблено здійснюється вивчення фахових дисциплін та стажування на промислових підприємствах.

Навчальний рік у Туреччині починається у другій половині вересня або на початку жовтня і закінчується у травні або на початку червня, в залежності від міської чи сільської місцевості. Навчальний день триває з ранку до середини дня, але іноді, у деяких перевантажених школах, діти навчаються у дві зміни. Навчальний тиждень має п'ять днів. Під час навчального року існують двотижневі зимові канікули в лютому.

Викладання ведеться турецькою, англійською, французькою або німецькою мовами. Оцінки виставляються за п'ятибальною шкалою. Головною, але незначною, відмінністю від української системи освіти вважається те, що саме вчителі, а не учні переходять із класу в клас під час навчального дня.

Після закінчення 12 років навчання випускникам необхідно скласти іспити для отримання диплома про середню освіту. Іспит складається по одному з 4 напрямів: турецька мова – математика, математика – природничі науки, соціальні науки, іноземні мови. Іспит відбувається централізовано по всій країні. Випускники ліцеїв можуть продовжити навчання у вишах, успішно склавши централізовані вступні іспити.

Централізовані іспити контролюються вищою навчальною комісією, яка визначає кандидатів, які вступають до університетів на різні факультети, враховуючи середній бал, екзаменаційну оцінку і здатність навчатися на тому чи іншому факультеті. Найталановитіші абітурієнти отримують можливість опанувати найпрестижніший у Турецькій Республіці фах – медицину.

Таким чином, слід сказати, що освіта Турецької Республіки поступово модернізується, європеїзується, збільшується кількість бажаючих здобувати освіти у вишах, а також значна частка турків їде навчатися за кордон, у т.ч. в Україну.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Матеріали науково-практичної конференції «Освіта і наука в Туреччині», присвяченої Святу національного суверенітету і дітей [Електронний ресурс] / Київ. нац. лінгвіст. ун-т, Посольство Турецької Республіки в Україні; за ред. Спіцина Є. С. – Електрон. дані. – К., 2008. – 62 с.

2. Aytaç K. Türkiye’de Eğitim Sistemi ve Eğitim Seviyesi. – Erişim modu : dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/34/965/11891.pdf